

Svenskans obestämda plurala artikel ena

Philippe Collberg & Anders Agebjörn

Lunds universitet & Malmö universitet

philippe.collberg@nordlund.lu.se & anders.agebjorn@mau.se

I de fastlandsskandinaviska standardspråken finns varianter av två obestämda singulara artiklar: *en* och *någon* (se t.ex. Julien 2005, s. 20). Valet mellan dessa båda beror åtminstone delvis på huruvida nominalfrasens referens är specifik eller icke-specifik (se t.ex. Nivre 2002). Artikeln *någon* finns i dessa språk också i en pluralform, *några*, men svenskan skiljer sig från danskan och norskan i att även *en* har en pluralform: *ena*. Bruket av *ena* som plural obestämd artikel på svenska är dock högst begränsat (se t.ex. Teleman et al. 1999, s. 410) och inte grundligt kartlagt.

I den här studien undersöker vi bruket av den obestämda plurala artikeln *ena* i modern svenska genom att jämföra det med bruket av *några*. Från talspråksnära korpusar har ca 500 förekomster av *ena* respektive *några* excerperats och sedan analyserats såväl syntaktiskt som semantiskt. Korpusundersökningen kompletteras även av grammatikalitetsbedömningar. Tillsammans visar dessa data i vilken grad och i vilka kontexter artiklarna *ena* och *några* är utbytbara mot varandra.

De preliminära resultaten visar att användningen av *ena* är både begränsad till och dominerande i vissa kontexter. Artikeln används nästan uteslutande i värderande nominalfraser som inte står satsinitialt och som fungerar som predikativ (1a) eller som komplement till betydelsvaga verb, t.ex. *ha*, *få* och *finnas* (1b). Dessa tendenser noteras även av Turner (1922, s. 120) och Teleman et al. (1999, s. 410). Däremot verkar *ena* vara betydligt mer begränsad i så kallade negativa polaritetskontexter (t.ex. Krifka 2019), dvs. när nominalfrasen befinner sig i en villkorad sats (2a), i en negerad sats (2b) eller i en interrogativ sats (2c). Den prefererade artikeln i dessa kontexter är i stället *några*.

- (1) a. Många lärare är ena riktiga översittare
b. Muskelfästena hade fått sig ena rejäla törnar.

- (2) a. Det hade varit roligt om det var {några/?ena} riktiga kändisar som var med
b. Jag vill inte ha {några/?ena} jävla lappar i brevlådan
c. Har ni {några/?ena} riktiga sommarfavoriter när det kommer till cider

Resultaten diskuteras med hjälp av de semantiska och pragmatiska termerna referentialitet, specificitet och genericitet, liksom det informationsstrukturella begreppsparet tema–rema (Lyons 1999). Det är tydligt att valet mellan *ena* och *några* – precis som valet mellan *en* och *någon* – ibland beror på huruvida nominalfrasen har specifik eller icke-specifik referens, men specificitet kan inte ensamt förklara arbetsfördelningen mellan artiklarna i alla kontexter. Andra viktiga begrepp för att förstå bruket av den obestämda plurala artikeln *ena* verkar vara *notworthiness* och *unexpectedness* (jfr Ionin 2006).

Referenser:

Ionin, T. (2006). This is definitely specific: specificity and definiteness in article systems. *Natural language semantics*, 14(2), s. 175–234.

- Julien, M. (2005). *Nominal phrases from a Scandinavian perspective*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Krifka, M. (2019). Some Remarks on Polarity Items. I: Zaefferer, D. (red.), *Semantic Universals and Universal Semantics* (s. 150–189). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Lyons, C. (1999). *Definiteness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nivre, J. (2002). Three perspectives on Swedish indefinite determiners. *Nordic Journal of Linguistics*, 25(1), s. 3–47.
- Teleman, U., Hellberg, S., Andersson, E. & Holm, L. (1999) *Svenska Akademiens grammatik 2 Ord*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Terner, E. (1922). *Studier över räkneordet en och dess sekundära användningar, förnämligast i svenskan*. Uppsala: Akademiska bokhandeln.